

De gamle høvedsmenns kirke

Av Dag Sørli

Det er ikke noe stort og dramatisk ved den vesle trekirken som ligger skjernet under den mektige Nordlandsnubben. Men likevel vitner bygningen om en kirke som har tjent sitt folk gjennom generasjoner - folket i det ytterste havsens soknekall.

Sin beskjedne alder til tross, er kirkebygningen i og for seg interessant nok. Det er egentlig Vågan gamle kirke som ble ført hit vest til Værøy da den hadde tjent sin tid i Øst-Lofoten og var blitt for liten for sitt soknekall. For Værøyfolket ble den mang en gang for stor. Det var umulig å holde varmen der vinterstid. Og så kom altså ombygningene i tur og orden. Delvis på grunn av at det var nødvendig - delvis på grunn av de utallige skadene kirken fikk når vinterstormene raste som verst. Likevel er det ikke bygningen som har størst interesse. Jeg blar i gamle, gulnede dokumenter som forteller om kirken på sin måte - sin meget spesielle måte.

Åttringene var den båttypen som fiskerne i Lofoten satte sin lit til. Denne båttypen var i bruk langt inn i vårt århundre. Selv lenge etter at motoren hadde gjort sitt inntog på Lofothavet, var åttringen ansett som en av de aller beste sjøbåtene.

Men når stormen kom «som sluppet ut av en sekk» mens fiskerne lå ute på havet for å dra bruk, var det ikke alltid nok med sjødyktige båter og godt sjømannskap. Og ulykkene skjedde.

Så også denne gangen. I noen stormfulle og regntunge desemberdager ble et båtlag meldt savnet utenfor Værøy. De hadde satt ut fra nordsida av øya. Så hadde stormen kommet.

Hadde noen sett dem? Hadde noen hørt noe? Det spurtes fra mann til mann. Og for å gjøre det hele enda verre kom mørket sigende og gjorde det hele mer trist og mer uhyggelig. Skumflak ble kastet mot rutene - og ute kunne man bare med den største møye holde seg oppreist. I de grå morgentimene kom en farkost drivende med kjølen i været. Men som det sorte, våtglinsende kvelvet drev forbi, forsto alle at det ikke kunne tilhøre de forsvunne fiskerne. Kvelvet kom lenger sydfra. Det ga likevel en uhyggelig anelse om hva som kunne ha skjedd.

I samfulle fire dager raste stormen på samme viset uten at man hadde fått spurt nytt om de forsvunne fiskerne. Deres koner ble allerede av mange regnet med blant øyas mange enker.

Men en eldre høvedsmann fortalte like fullt at fremdeles var ikke alt håp ute. Hva han mente, ble klart for enhver da stormen utpå dagen spaknet, og et nytt båtlag frivillig sto utover det stormpiskede havet på søking etter sine kamerater på holmene i kanten av selve Moskenesstrømmen.

Og da desembermørket på nytt senket seg over øya, kom de tilbake. Og underet hadde hendt. De hadde sine bortkomne kamerater med seg tilbake. Levende. Disse kunne fortelle at de første stormdagen hadde fått åttringen sin knust under forsøk på å lande på en holme. Si-

«Det ytterste havsens sognekall» Foto: Dag Sørli

den hadde de så fristet livet der uten mat og varme i fire samfulle dager.

Og så skjedde det merkelige at ikke før hadde de kommet til lands, før stormen på nytt raste opp. Og med slik styrke varte den en hel uke at ingen båt våget seg ut på havet.

Derfor - sa folk - var det klart forutbestemt at disse skulle reddes. Hvorfor skulle ellers havet og stormen spakne akkurat så lenge?

Og tross at fallværet tvang voksen mann i kne, var det søndagen etter mange som gikk den møysommelige halve mils vei fra sørsida av øya til Nordland og til kirken. Dette skjedde også lenge før noen veibygging hadde funnet sted på Værøy, så marsjen var besværlig nok.

«Men gudstjenesten den dagen gaar mig aldrig av mindet, enskjønt jeg idag ikke erindrer et eneste prekenord. Jeg ser alene fiskerne - de aldrende og de unge - ser dem med deres hustruer - ser de unge

piger og enkene med sine sorte skaut, og hører salmesangen som klang i det store orgelbruset av desemberhavet utenfor. Enfold og inderlighet. Troens fulde røster tonede gjennom stormen i Guds hus».

Og slik har det alltid vært her ute. Havet har vært pulsslagene for denne vesle menigheten i havgapet. og kirkens indre bærer også i dag preg av dette.

De to lysekronene man finner i kirkeskipet, er begge gitt av sjømenn og fiskere i havsnød. På den ene står inngravert: Torsten Mogensens Brewig, Erich Hanssen Mostad 1771. Begge disse var trauste fiskere. Den ene, Torsten Mogensens, omkom på havet. Men Erich Hanssen fikk leve til sitt 70-ende år. Man mener å vite at lysekronen ble gitt til kirken som takk for en mirakuløs redning..

På den andre lysekronen står det ikke noe

gravert inn. Men her vet man med sikkerhet at den ble gitt til kirken av lensmann og jekteskipper Ursin. Han kom ut i en forferdelig storm da han skulle inn til Værøy havn med sin fullastede jekt. Han ga det løftet at dersom han ble reddet, skulle han gi en lysekrone som gave til kirken på Værøy. Som ved et under ble han reddet - jekten drev i land på noen holmer ved Røst. Og lensmannen oppfylte også løftet sitt.

Selvsagt har kirken også fått andre gaver. En liten og ganske uanselig brødeske ligger på alteret. Den ble gitt av Værøypresten Jonas Sidenius' hustru, Elisabeth Lucia Kildal. Trolig hadde hun fått sølvesken i gave på sin konfirmasjon, men i takknemlighet over at ett av hennes barn fikk leve, gav hun esken til kirken. I følge de nedtegnelsene som er gjort, ble barnet født «dødssykt», og ble derfor også «døpt over Moderens kne» samme dag som det ble født. Og barnet kom seg. Lucie gav sølvesken til kirken. Men livsløpet ble likevel ikke så langt for denne vesle gutten. Bare noen få år senere døde han. Men da var prestefamilien for lengst flyttet fra Værøy.

Når alt annet sviktet og gikk øyfolket i mot, hadde de likevel sin faste tro og sin kirke. De gamle høvedsmenns kirke.

Værøy gamle kirke med sitt karakteristiske løkformede spir.
Foto: Dag Sørli

